

ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ Characteristics of a Creative Person

ปัญจนาถ วรวัฒน์ชัย¹

Panjanat Vorawattanachai¹

Received: February 11, 2021 Revised: April 21, 2021 Accepted: May 11, 2021

บทคัดย่อ

มนุษย์ทุกคนมีโอกาสที่จะคิดและสร้างสิ่งมหัศจรรย์ต่างๆ ให้เกิดขึ้นในโลกใบนี้ได้ หากบุคคลใดเป็นเช่นนั้นย่อมถือได้ว่าบุคคลนั้นมีความคิดสร้างสรรค์ มีความโดดเด่นเฉพาะบุคคลที่ไม่เหมือนใคร แต่ลองคิดในอีกมุมหนึ่งว่าหากมนุษย์ในโลกนี้ทุกคนคิดเหมือนกัน ทำอะไรทุกอย่างเหมือนกันโลกก็คงไร้ซึ่งจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นอยู่ของมนุษย์คงจะไม่เจริญและสะดวกสบายเช่นนี้ ทุกวันนี้โลกเรามีวิวัฒนาการรุดหน้าอย่างไม่หยุดยั้งเพราะโลกนี้มีบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ทำคุณประโยชน์แก่มวลมนุษย์อย่างมหาศาลอยู่ตลอด การได้เข้าใจลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะช่วยให้สนับสนุนบุคคลในครอบครัว หรือในสังคมได้มีการพัฒนาส่งเสริมฝึกฝนปลูกฝังความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นได้ในทุกระดับอายุเพื่อเป็นประชากรที่มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศต่อไป

คำสำคัญ : ลักษณะความคิดสร้างสรรค์

Abstract

Everyone has an opportunity to think and create wonderful things in the world. If someone is like that, then that person can be considered creative thinking and unique. On the other hand, if everyone in the world thought or did the same thing, the world would devoid of imagination and creativity. Human well-being would not be as prosperous and comfortable as this. Nowadays our world is constantly evolving because it is always inhabited by creative people who have made enormous benefits to human beings. Understand the characteristics of a creative person will help support people in families, or societies in developing, promoting, and cultivating creativity at all age levels among themselves to become the citizens with full potential for the further development of the country.

Keywords : characteristics

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Faculty of Education, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

¹ Corresponding author. Email : jaew_123@hotmail.com

ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์

ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของนักจิตวิทยา

ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเป็นอย่างไรนั้นเป็นคำถามที่มีมายาวนานของการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งในการศึกษาระยะต้น ๆ นั้นนักจิตวิทยาและผู้เชี่ยวชาญได้ศึกษาจากลักษณะของบุคคลที่มีระดับความคิดสร้างสรรค์ค่อนข้างสูงกับบุคคลที่มีระดับความคิดสร้างสรรค์เป็นปกติหรือค่อนข้างน้อยแต่ต่อมาได้มีการศึกษาในเชิงสหสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้น จากการศึกษาของไอแซคเซน บุซซิ โอ และเทรฟฟินเกอร์ (Isaksen, Puccio and Treffinger, 1993) ได้พบว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์นอกเหนือจากกระบวนการสร้างสรรค์และผลผลิตสร้างสรรค์ นอกจากนี้ลักษณะบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ยังหมายรวมถึงลักษณะบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการคิด รวมถึงสิ่งที่ควรมีอยู่ในตัวบุคคลเพื่อช่วยให้กระบวนการคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้นได้

การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเกี่ยวข้องกับการศึกษาในวัยผู้ใหญ่มากกว่าวัยเด็กเพราะหลาย ๆ ลักษณะอาจเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเป็นผู้ใหญ่และบางลักษณะอาจจะมีการพัฒนาและเกิดขึ้นใหม่ได้ตลอดเวลา จึงได้มีนักจิตวิทยาและผู้เชี่ยวชาญหลายคนได้เสนอแนวคิดและผลงานการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ ไว้ดังนี้

ลักษณะบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของเวสซ์เลอร์ (Weschle)

เวสซ์เลอร์ (สิทธิชัย ลายเสมา, 2557 อ้างถึงใน Weschler, 1962) กล่าวว่าบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีลักษณะ 7 ประการดังนี้

1. มีความไวในการรับรู้สิ่งรอบตัว (Sensitivity to Surroundings) หมายถึงเป็นผู้มีประสาทสัมผัสที่ตีสามารถรับรู้ในสิ่งต่างๆ โดยที่คนปกติทั่วไปไม่สนใจ
2. มีความยืดหยุ่นทางการคิด (Mental Flexibility) หมายถึงเป็นผู้มีความสามารถในการตั้งตัวต่อสถานการณ์ใหม่ๆ หรือการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว เมื่อเผชิญปัญหาจะละทิ้งความคิดเก่าๆ เพื่อมองประเด็นใหม่ๆ หรือมองปัญหาในหลายแง่มุมมากกว่าการยึดอยู่กับแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งตามความคิดเดิมที่มีอยู่
3. มีอิสระในการตัดสินใจหรือพิจารณาสิ่งต่างๆ (Independence of Judgment) หมายถึงเป็นผู้ตัดสินหรือพิจารณาประเด็นปัญหาสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง โดยไม่สนใจว่าสิ่งที่ตนตัดสินใจนั้นจะแตกต่างจากคนส่วนใหญ่หรือไม่
4. มีใจกว้างและอดทนต่อสภาวะปัญหา (Tolerance for Ambiguity) หมายถึงเป็นผู้มีความคิดว่าความเห็นที่ตรงกันข้าม หรือสภาวะที่ซับซ้อนยุ่งเหยิงจะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณค่านอกจากนี้ยังเป็นผู้มีความอดทนต่อสภาวะที่ไม่แน่นอน (Uncertainty) แม้ว่าจะเผชิญกับภาวะกดดันต่างๆ ในการแสวงหาแนวทางแก้ปัญหากก็ตาม
5. มีความสามารถเชิงนามธรรม (Ability to Abstract) หมายถึงเป็นผู้มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา และเข้าใจความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง
6. มีความสามารถในการสังเคราะห์ (Ability to Synthesize) หมายถึงเป็นผู้มีทักษะที่จะบูรณาการองค์ประกอบต่างๆ เข้าด้วยกันเป็นรูปแบบใหม่ หรือแนวทางแก้ปัญหาคใหม่
7. มีพลังและไม่อยู่นิ่ง (Restless Urge) หมายถึงเป็นผู้มีแรงขับหรือแรงจูงใจสูง จะมองปัญหาต่างๆ ในลักษณะที่ทำหายมากกว่าอุปสรรค จะเป็นผู้ตื่นตัวอยู่กับการคิดค้น หรือเสาะแสวงหาสิ่งที่ไม่รู้

เสมอ มีพลังเหลือล้นที่จะทำงานหรือแก้ปัญหาที่ยากๆ โดยใช้เวลายาวนานจนกระทั่งจะประสบความสำเร็จ

จากลักษณะบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของเวสซ์เลอร์ (Weschler) ได้เน้นให้เห็นว่า บุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้ที่สามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว มีความยืดหยุ่นสามารถมองประเด็นหรือปัญหาต่าง ๆ ได้หลายแง่มุม เป็นผู้ที่ตื่นตัว มีพลังไม่อยู่นิ่ง อีกทั้งมีความเป็นตัวของตัวเองกระตือรือร้นไม่หยุดนิ่ง มีความอดทนอดกลั้น สามารถเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยสามารถวิเคราะห์ปัญหาในเชิงนามธรรมด้วยความเข้าใจตามสิ่งที่เกี่ยวข้องจนสามารถบูรณาการสังเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ เกิดเป็นแนวทางการแก้ปัญหารูปแบบใหม่จนประสบความสำเร็จ

ลักษณะบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของเคนเนตต์ (Kenneth)

เคนเนตต์ (John and Adrain, 1999 cited from Kenneth, 1971) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณสมบัติที่เป็นลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเขาจึงได้สรุปลักษณะที่น่าสนใจเป็นภาพรวมของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ไว้ 5 ประการ ดังนี้คือ

1. มีความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) เป็นบุคคลที่มีสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวทุกเรื่อง ชอบแสวงหาความรู้ ค้นหาเรื่องราวที่น่าสนใจ เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ เพื่อเป็นการสะสมวัตถุดิบสำหรับงานสร้างสรรค์

2. มีจินตนาการ (Imagination) สามารถสร้างความคิดได้อย่างรวดเร็วและสามารถจินตนาการมองเห็นภาพความสัมพันธ์ ในสิ่งที่อยากรู้อยากเห็นสร้างรูปแบบต่างๆ จนนำไปสู่การค้นพบใหม่ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

3. การเข้าถึงความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) เป็นผู้มีความรู้สึกอ่อนไหวต่อแสดงออกจึงเป็นผู้ที่เข้าอกเข้าใจความรู้สึกของบุคคลอื่นด้วยความอบอุ่นและความเป็นกันเอง

4. มีความกระตือรือร้น (Enthusiastic) เป็นผู้ที่มีพลังความกระตือรือร้นเป็นแรงผลักดันอยู่เบื้องหลังของความคิดสร้างสรรค์ เพราะจะทำให้ใฝ่รู้อย่างเห็น และชอบจินตนาการ จึงแสวงหาช่องทางใหม่ ๆ เสมอ

5. มีลักษณะยืดหยุ่น (Flexibility) เป็นผู้ที่ไม่ยึดติดกับแนวคิดเดิม ๆ ยอมรับความคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ จะไม่ด่วนตัดสินใจในข้อมูลที่ยังไม่ได้ตรวจสอบแต่จะเปิดโอกาสให้ตัวเองได้รับฟังความคิดเห็นเพื่อประกอบในการปรับเปลี่ยนทัศนคติ

เคนเนตต์ (Kenneth) ได้ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเป็นผู้เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ อยากรู้อยากเห็นอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ชอบการค้นคว้าจนทำให้มีความรู้สึกที่โลกจะเล็กและแคบลงทันที นอกจากนี้ยังชอบเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในสิ่งต่าง ๆ จนสร้างรูปแบบและนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้

ลักษณะบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของกิลฟอร์ด (Guilford)

กิลฟอร์ด (Guilford, 1973) ได้ทำการศึกษาลักษณะความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลในอาชีพศิลปิน นักเขียน นักวิทยาศาสตร์ และบุคคลวัยผู้ใหญ่ในอาชีพอื่น ๆ พบว่ามีลักษณะสำคัญ 15 ประการ ดังนี้

1. มีความยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึงเป็นผู้มีนิสัยยอมรับขนบธรรมเนียมประเพณีได้ แต่ในขณะเดียวกันสามารถเปลี่ยนแปลงความคิดและข้อมูลใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากสิ่งที่เคยเป็นมาได้

2. มีความคล่อง (Fluency) หมายถึงเป็นผู้ที่มีความสามารถคิดได้อย่างหลากหลายและมีความเป็นไปได้อย่างสูงในการแก้ปัญหา

3. มีความละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึงเป็นผู้ที่สามารถทำงานออกมาอย่างมีรายละเอียดของวิธีการคิดหรือวิธีการแก้ปัญหา

4. มีความอดทนต่อความเคลือบคลุม (Tolerance of ambiguity) หมายถึงเป็นผู้ที่มีความอดทนในท่ามกลางความขัดแย้งของความคิดและค่านิยมและสามารถนำสิ่งเหล่านี้มาประสานกันได้โดยปราศจากความกดดัน เช่นเป็นผู้ที่มีความรักในสุนทรียภาพ (Aesthetic) ขณะเดียวกันก็ยึดมั่นในหลักการทฤษฎี (Theoretical)

5. มีความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึงเป็นผู้ที่มีความกล้าที่จะคิดริเริ่มด้วยวิธีการคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) มากกว่าที่จะคิดแบบเอกนัย (Convergent Thinking) เพื่อหารูปแบบวิธีการคิดแก้ไขปัญหา

6. มีความสนใจอย่างกว้างขวาง (Breadth of interest) หมายถึงเป็นผู้ที่มีมุมมองความสนใจที่เปิดกว้างในการค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลได้อย่างหลากหลายเพื่อประโยชน์ของข้อเท็จจริงที่สมบูรณ์ขึ้น

7. มีความอ่อนไหว (Sensitivity) หมายถึงเป็นผู้ที่มีความอ่อนไหวในการรับรู้ปัญหา ข้อบกพร่องและความต้องการในชีวิต และเติมเต็มความต้องการเหล่านั้นด้วยการมองหาโอกาสการแก้ไขปัญหาอย่างท้าทาย

8. มีความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) หมายถึงเป็นผู้ที่มีใจเปิดกว้างรับความคิดและประสบการณ์ใหม่ ๆ ด้วยความสุขที่จะแสวงหาและค้นพบความคิดนั้น

9. มีความอิสระ (Independence) หมายถึงเป็นผู้ที่มีความคิดเป็นของตัวเองด้วยความเชื่อมั่นและเข้มแข็ง

10. มีการสะท้อน (Reflection) หมายถึงเป็นผู้ที่มีความสามารถในการพิจารณาทบทวนประเมินความคิดของตนเอง เช่นเดียวกับความคิดของคนอื่น ๆ เพื่อความเข้าใจในการมองไปข้างหน้าและวางแผนให้มองเห็นภาพที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

11. มีการดำเนินการ (Action) หมายถึงเป็นผู้ที่มีความสามารถในการนำความคิดมาดำเนินการเพื่อเริ่มต้นความคิดให้เป็นรูปร่างด้วยพลังและความกระตือรือร้น

12. มีความเข้มข้นและพากเพียร (Concentration and Persistence) หมายถึงเป็นความสามารถในการทำงานยากที่ยาวนานอย่างต่อเนื่องและเสมอต้นเสมอปลาย

13. มีความมุ่งมั่น (Commitment) หมายถึงเป็นผู้ที่มีความสามารถสร้างความมีส่วนร่วมผูกพันห่วงใยอย่างลึกซึ้งด้วยความเป็นธรรมชาติ

14. มีการแสดงออกของบุคลิกภาพทั้งหมด (Expression of total personality) หมายถึงเป็นผู้ที่มีความสามารถผสมผสานลักษณะนิสัยการแสดงออกของผู้ชายและผู้หญิงเมื่ออยู่ในภาวะเผชิญการแก้ปัญหา โดยผู้ชายจะแสดงออกอย่างเข้มแข็งและมีความเชื่อมั่นในตนเองในขณะที่ผู้หญิงมีการแสดงออกด้วยความอ่อนไหวในการรับรู้ การรู้จักตนเอง และการรักษาผลประโยชน์

15. มีอารมณ์ขัน (Sense of Humor) หมายถึงเป็นผู้ที่มีความสามารถในการมองเห็นปัญหาความขัดแย้ง และความคลุมเครือของปัญหาด้วยอารมณ์ขันเพื่อรักษาสมดุลโดยไม่สูญเสียความมุ่งมั่น

ผลการศึกษาลักษณะบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ด ได้เป็นที่ยอมรับว่าเป็นคุณสมบัติสำคัญที่เขาได้ใช้ในการสร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ เพราะการวัดบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีลักษณะที่แตกต่างจากการวัดบุคลิกภาพโดยทั่วไปซึ่งจะต้องวัดให้ครอบคลุมทั้งความอ่อนไหว

ต่อปัญหา การรับรู้ที่รวดเร็ว การมองการณ์ไกล การจินตนาการ มีสมาธิจดจ่อแน่วแน่ มีความสามารถคิด ได้หลายแง่หลายมุม เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันแนวคิดของเขายังได้มีการศึกษาต่อมาตลอดยาวนาน

ลักษณะบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของบารอน (Barron)

บารอน (Vermon, 2013 : online cited from Barron, 1979) เป็นนักจิตวิทยาและ ศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ซานตาครูซ (University of California Santa Cruz) ได้เสนอ ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับลักษณะบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จากอาชีพที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ขั้นสูงใน การทำงาน ได้แก่อาชีพ นักเขียน (Writers) สถาปนิก (Architects) นักวิจัยทางวิทยาศาสตร์ (Research Scientists) และนักคณิตศาสตร์ (Mathematicians) ซึ่งดำเนินการวิจัยโดยสถาบันการประเมินและวิจัย บุคลิกภาพ (Institute of Personality Assessment and Research : IPAR) ศึกษามาเป็นระยะเวลา ยาวนานตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950 - 1960 พบว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีลักษณะดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีการสังเกตอย่างละเอียดถี่ถ้วนเป็นพิเศษยิ่งกว่าบุคคลทั่วไปและเห็นคุณค่าของการ สังเกต รวมทั้งยินดีให้ข้อมูลความถูกต้องในสิ่งที่ผู้อื่นไม่เห็นแต่ตนเองได้ประจักษ์ว่าเป็นความจริง
2. เป็นผู้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกับผู้อื่นซึ่งยังไม่มีใครสามารถแก้ปัญหานั้นได้ แต่บุคคล เช่นนี้จะสามารถนำความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนมาใช้แก้ปัญหาอย่างวิริยะอุตสาหะ
3. เป็นผู้ที่มีแรงจูงใจที่จะทำงานอย่างมีคุณค่าเพื่อประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ในสังคม
4. เป็นผู้ที่เกิดมาพร้อมกับศักยภาพทางสมองอย่างยอดเยี่ยมสามารถที่จะคิดได้หลากหลายใน ครึ่งหนึ่ง ๆ และสามารถเปรียบเทียบเชื่อมโยงความคิดได้เพิ่มมากขึ้นจึงทำให้สังเคราะห์ความคิดเพื่อ แก้ปัญหาได้หลายแนวทาง
5. เป็นผู้ที่มีความแข็งแรง กระฉับกระเฉง กระปรี้กระเปร่า พร้อมด้วยพลังจิตและพลังกายที่ เต็มเปี่ยม
6. เป็นผู้ชอบแสวงหาการทำงานที่ซับซ้อนและท้าทายอย่างสม่ำเสมอ และมีความพึงพอใจเมื่อ เห็นผลงานของตนได้รับการยอมรับที่ดีจากผู้อื่น
7. เป็นผู้สามารถใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางบุคคลจำนวนมากอย่างมีสติ และยังสามารถคิดฝัน (Fantasy) ทำตามจินตนาการของตนเองได้
8. เป็นผู้ที่ตระหนักในความคิดยึดหยุ่นของตนเองอย่างแท้จริงจากการแสดงให้เห็นถึงการยอม ทบทวนการคิดฝันที่ล้าหลัง (Primitive Fantasy) และความเชื่อแบบเก่า ๆ (Naive Ideas) ด้วยความมี เหตุมีผลและสามารถผสานได้ทั้งความคิดแนวอนุรักษ์นิยม (Conservative Thinking) และความคิด สร้างสรรค์ (Creative Thinking)

บารอน (Barron) ยังได้แสดงให้เห็นว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์โดยทั่วไป จะมีความพอใจในการทำงานที่มีความเสี่ยงสูงและพร้อมจะก้าวกระโดดเข้าไปทำงานที่ไม่เคยทำมาก่อน ด้วยความเชื่อมั่นในการตัดสินใจและศักยภาพของตนเอง

ลักษณะบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของซิคเซนท์มิฮาลย์

ซิคเซนท์มิฮาลย์ (Csikszentmihalyi, 1996) กล่าวว่าเมื่อใดก็ตามที่บุคคลเกิดความคิด สร้างสรรค์ขึ้น หมายความว่าบุคคลเหล่านั้นได้ใช้เวลาที่เหลืออยู่ของชีวิตอย่างคุ้มค่า ไม่ว่าจะจะเป็นนักศิลปะ หรือนักวิทยาศาสตร์ต่างก็ผลงานให้ดีขึ้นและศึกษากันต่อไป เขาได้ใช้เวลา 30 ปี เพื่อศึกษาการ ทำงานและชีวิตของบุคคลที่มีความคิดจำนวน 91 คน ที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งน่าที่มากที่สุดที่บุคคลเหล่านี้ สามารถปรับตัวได้เกือบทุกสถานการณ์ จากการศึกษพบว่า บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีแนวโน้ม

ความคิดและการกระทำที่แตกต่างกับบุคคลทั่วไปอย่างชัดเจน ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ที่ค้นพบมีลักษณะ 10 ประการดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น (Enthusiasm) และมีชีวิตชีวา (Freshness) เพราะผู้ที่เต็มเปี่ยมด้วยพลังกายและความตั้งใจเมื่อลงมือทำงานแล้วจะมีสมาธิการทำงานสูง

2. เป็นผู้ที่มีความเฉลียวฉลาด (Smart) ขณะเดียวกันก็มีความน่าเอ็นดู (Naive) เพราะคนที่มีความเป็นกันเองมักชอบซักถามอยู่เสมอและไม่ทำตัวเป็นผู้รอบรู้มากกว่าผู้อื่น แต่จะมีวิธีการคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) เพื่อการคิดอย่างหลากหลาย และใช้การคิดแบบเอกนัย (Convergen Thinking) รวบรวมความคิดที่หลากหลายได้

3. เป็นผู้ที่มีอารมณ์ผ่อนคลายสนุกสนาน (Playfulness) ขณะเดียวกันก็มีระเบียบวินัย (Discipline) จึงเป็นผู้ที่ไม่เคร่งเครียดแต่มีความรับผิดชอบในการทำงาน

4. เป็นผู้ที่มีทั้งความคิดจินตนาการ (Imagination) และความช่างฝัน (Fantasy) ที่อยู่ในตัวเอง ดังเช่น ผลงานศิลปะและผลงานทางวิทยาศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่มักมาจากการจินตนาการผสมกับความช่างฝัน เป็นต้น

5. เป็นผู้ที่มีลักษณะนิสัยทั้งเป็นคนเปิดเผย (Extrovert) และเป็นคนเก็บตัว (Introvert) อยู่ในตนเอง ซึ่งผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์มักจะแสดงลักษณะนิสัยทั้งสองแบบในตัวเอง

6. เป็นผู้ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน (Humble) และความภาคภูมิใจ (Proud) ซึ่งคนส่วนมากมักจะคิดว่าศิลปินหรือนักคิดที่มีชื่อเสียงน่าจะเป็นคนยิ่งทะนง กลับพบว่า บุคคลเหล่านั้นเป็นคนที่มีเหตุผลพร้อมน้อมรับคำชี้แนะของผู้อื่นโดยไม่เปรียบเทียบกับตนเองว่าดีกว่าหรือมีความเก่งกว่า

7. เป็นผู้ที่ มีลักษณะตรงข้ามไปจากเพศของตนเอง (Escape Rigid Gender Role Stereotyping) โดยผู้หญิงที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีความฉลาดและเก่งกว่าผู้ชายทั่วไป ในขณะที่ผู้ชายที่มีความคิดสร้างสรรค์ก็ไม่ก้าวร้าวคู่อริไปกว่าผู้ชายทั่วไปเช่นกัน

8. เป็นผู้ที่มีแนวคิดนักอนุรักษ์นิยม (Conservative) และนักต่อต้านสังคม (Rebellious) บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์สามารถนำทั้งแนวความคิดดั้งเดิม วัฒนธรรมประเพณี มาผสานกับแนวคิดใหม่ที่แปลกแหวกแนวให้ทั้งสองแนวคิดอยู่ในผลงานสร้างสรรค์จนเป็นที่ยอมรับได้ของสังคม

9. เป็นผู้ที่มีอารมณ์คลั่งไคล้ซาบซึ้ง (Passionate) ในผลงานของตนเองอย่างมาก เพราะเกิดจากความตั้งใจทำงานให้ดีที่สุดจนผลงานสำเร็จเป้าหมาย

10. เป็นผู้ที่มีใจเปิดกว้าง (Openness) แต่ก็มี ความอ่อนไหวง่าย (Sensitivity) เมื่อประสบเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาอาจมีความทุกข์ได้ง่ายระหว่างรอคอยผลงานที่ยังไม่ปรากฏ

จากการศึกษาของซิกเซนทมิฮาลย์ (Csikszentmihalyi) ได้ยกตัวอย่าง ลีโอนาร์โด ดา วินชี (Leonardo da Vinci) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ที่มีชื่อเสียงมากที่สุดผู้หนึ่งในอดีตจากการอุทิศชีวิตให้แก่งานด้านศิลปะและวิทยาศาสตร์อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิตของเขา ผลงานของเขาได้เป็นที่ประจักษ์แก่ชนชั้นนำของเมืองฟลอเรนซ์ (Florence) ดยุกแห่งมิลาน (Dukes of Milan) สันตะปาปาแห่งกรุงโรม (Popes of Rome) และ มหากษัตริย์แห่งฝรั่งเศส (King of France) บุคคลเหล่านี้พร้อมทุ่มเทเงินให้แก่ผลงานของเขาไม่ว่าจะเป็น ภาพเขียน งานปั้น หรือแม้แต่ภาพที่ร่างไว้ของเขา นับเป็นบุคคลตัวอย่างผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์

ลักษณะบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของ ริก

ริก (Rieck, 2011) ผู้อำนวยการด้านการโฆษณา นักออกแบบ ที่ปรึกษาด้านการตลาด และผู้เชี่ยวชาญด้านความคิดสร้างสรรค์ชาวอเมริกัน กล่าวว่า โดยทั่วไปคนมักคิดว่าความคิดสร้างสรรค์ต้องเกิดกับคนที่สติปัญญาสูงและมีพรสวรรค์ติดตัวมาแต่เกิด แต่จากงานวิจัยจำนวนมากแสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยของระดับสติปัญญาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ไม่มีความสัมพันธ์กัน บางคนมีระดับสติปัญญาระดับอัจฉริยะแต่มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับต่ำแต่บางคนมีระดับสติปัญญาในระดับปานกลางก็มีพลังความคิดสร้างสรรค์อย่างมากมายจนน่าตกใจ เขาจึงได้ศึกษาลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ไว้ 11 ประการดังนี้

1. เป็นผู้มีความกล้า (Courage) หมายถึงกล้าที่จะลองสิ่งใหม่และยอมรับความเสี่ยงที่อาจจะมีล้มเหลวและผิดหวัง โดยไม่หยุตหรือล้มเลิกไปก่อนที่จะได้รับรางวัลของความเสียหาย
2. เป็นผู้ใช้การหยั่งรู้ (Intuition) หมายถึงรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นได้ดีเท่ากับการใช้ความเป็นเหตุผลในการตัดสินใจและการสร้างแนวความคิดใหม่ ๆ ขึ้น
3. เป็นผู้ชอบเล่นสนุก (Humor and Fun) หมายถึงการมีอารมณ์ขันและความสนุกสนานเพื่อจะช่วยให้ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ที่ดีที่สุด เพราะเมื่อใดที่มีความสนุกสนานสมองของมนุษย์จะผ่อนคลายจะทำให้สามารถสร้างความคิดใหม่ ๆ และผลิตผลงานเพิ่มขึ้น
4. เป็นผู้ที่แสดงออก (Expressive) หมายถึงมีความยินดีในการแบ่งปันความรู้สึกรู้สึกและความคิดให้กับผู้อื่นอย่างเปิดเผยและจริงใจทำให้ได้รับการตอบสนองที่ดีและยังสามารถโน้มน้าวใจได้
5. เป็นผู้ที่สามารถค้นหา (Find Order) หมายถึงการสืบหาข้อมูลที่กระจายอยู่ซึ่งยังมีได้นำมาศึกษาวิจัยและวิเคราะห์อย่างมีวิจรรย์ญาณ นับว่าส่วนนี้เป็นลักษณะสำคัญของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์
6. เป็นผู้ที่มีแรงจูงใจในผลงาน (Motivated by a task) หมายถึงมีความพอใจในผลงานของตนเองมากกว่าผลตอบแทนจากภายนอก เพราะถ้าเป็นผู้เห็นแก่รางวัลค่าตอบแทนแล้วจะทำให้ผู้นั้นไม่มีโอกาสสร้างสร้างความคิดใหม่ได้เลย
7. เป็นผู้ที่คิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่ท้าทาย (Challenge Problems) หมายถึงการพยายามหาทางออกเพื่อทำทุกอย่างโดยไม่ยอมหยุดคิดเพราะถือเป็นโอกาสดีที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ นำมาสู่การผลิตงานความคิดสร้างสรรค์
8. เป็นผู้ชอบตั้งสมมติฐานที่ท้าทาย (Challenge Assumptions) หมายถึงการใช้คำถามยาก ๆ เพื่อคาดคะเนค้นหาความจริงที่จะเกิดขึ้นในการแก้ปัญหา คำตอบที่ได้รับจะเก็บไว้เป็นประสบการณ์สร้างสรรค์งานต่อไป
9. เป็นผู้สามารถเชื่อมโยง (Connections) หมายถึงการนำความคิดเก่ามาปรับเข้ากับยุคสมัยปัจจุบันเพื่อผลิตความคิดใหม่ ๆ จึงนับเป็นการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดเพียงแค่อบรมรวมสองความคิดเข้าด้วยกัน
10. เป็นผู้สามารถผลักดันและขยายขอบเขต (Push and Expand) หมายถึงการพยายามกระทำในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้และไม่มีใครคิดว่าเราจะเป็นผู้ทำได้
11. เป็นผู้ยินดีที่จะทดสอบ (Test) หมายถึง การนำความคิดใหม่ของตนเองมาดำเนินการทดสอบและแข่งขันกับผู้อื่นบนพื้นฐานของผลลัพธ์โดยไม่กลัวผลว่าจะถูกหรือผิด

นอกจากนี้ ริก (Rieck) ได้เปรียบเทียบว่าความคิดสร้างสรรค์เปรียบเหมือนกล้ามเนื้อของเรา หากว่าเราใช้มากเท่าไรจะยิ่งแข็งแรงมากยิ่งขึ้นเท่านั้น ดังนั้นบุคคลที่คิดแก้ปัญหาด้วยแนวคิดใหม่ทดลอง ค้นคว้า แสวงหาโอกาส แสดงว่าบุคคลนั้นได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์แล้วเพราะ “สิ่งที่คุณกำลังทำ”

มีความสำคัญเท่ากับ “สิ่งที่คุณเป็นอยู่” นั่นคือ ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีลักษณะนิสัยที่แสดงให้เห็นว่าเป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะแสดงออกเมื่อได้ทำงาน

จากการศึกษาแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่านักจิตวิทยาและผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ค่อนข้างจะมีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ จะมีแตกต่างกันบ้างก็เป็นเพียงการขยายลักษณะให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นเท่านั้น จึงสามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดทั้งหมดออกเป็นลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ได้เป็น 3 มิติ คือ 1) มิติด้านการคิด (Thinking Dimensions) ได้แก่ ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ และความคิดริเริ่ม 2) มิติด้านอารมณ์ (Emotion Dimensions) คือ ความอยากรู้อยากเห็น ความกระตือรือร้น ความรู้สึกไวต่อปัญหา และความมีอารมณ์ขัน และ 3) มิติด้านบุคลิกภาพ (Personality Dimensions) คือ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความกล้าหาญ ความมุ่งมั่นพยายาม และความเป็นอิสระ ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงได้นำแนวคิดของนักจิตวิทยาและผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมาวิเคราะห์แนวคิดลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ออกเป็น 3 มิติ ดังตารางที่ 1 การวิเคราะห์แนวคิดของนักจิตวิทยาและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับลักษณะบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์แนวคิดของนักจิตวิทยาและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ใน 3 มิติ

นักจิตวิทยา/ผู้เชี่ยวชาญ	มิติด้านการคิด				มิติด้านอารมณ์				มิติด้านบุคลิกภาพ			
	ความคิดริเริ่ม	ความคิดยืดหยุ่น	ความคิดคล่อง	ความคิดละเอียดลออ	ความอยากรู้อยากเห็น	ความกระตือรือร้น	ความรู้สึกไวต่อ	ความมีอารมณ์ขัน	ความเชื่อมั่นใน	ความกล้าหาญ	ความมุ่งมั่นพยายาม	ความเป็นอิสระ
1. เวสซ์เลอร์ (Weschler)	/	/	/	/	/	/	/		/	/	/	
2. เคนเนตต์ (Kenneth)	/	/			/	/			/			
3. กิลฟอร์ด (Guilford)	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
4. บารอน (Barron)	/	/	/	/			/			/	/	
5. ซิคเซนท์มีฮาลย์ (Csikszentmihalyi)		/	/		/	/	/		/		/	/
6. ริก (Rieck)	/	/	/	/		/	/			/	/	/

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์แนวคิดของนักจิตวิทยาและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ใน 3 มิติ ได้แสดงให้เห็นว่าลักษณะทั้ง 3 มิติ คือ มิติด้านความคิด มิติด้านอารมณ์ และมิติด้านบุคลิกภาพ นั้นมีความสัมพันธ์กันและมีอยู่ในตัวบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ ดังเช่นการศึกษาของแคนเนทเทลลา (Cannatella, 2004) เกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ พบว่า มิติด้านความคิด ได้แก่ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ จะมีความสัมพันธ์กันที่มีความคิดสร้างสรรค์ และการศึกษาของซามูเอล (Samuels, 2004) เกี่ยวกับบุคลิกภาพ

ความเป็นอิสระจะมีอยู่ในบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ซึ่งจะเป็นผู้ขบคิดและขอแสวงหาในสิ่งที่ผู้อื่นสังเกตเห็นและไม่มีใครคิดจะทำกัน และยังเป็นผู้เปิดรับประสบการณ์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ รวมทั้งยังมีความเชื่อมั่นในความคิดของตนเองและยอมรับคำวิจารณ์ที่รุนแรงได้ และแมคคินนอน (MacKinnon, 2005) ได้ศึกษาบุคลิกภาพของบุคคลพบว่า บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีลักษณะของความมุ่งมั่นพยายามในการทำงาน และอุทิศเวลาให้แก่การทำงานและสามารถทำงานได้ภายใต้เงื่อนไขที่ไม่พึงประสงค์ พร้อมทั้งยินดีเผชิญกับความล้มเหลวซึ่งจะยิ่งกระตุ้นให้เพิ่มความพยายามมากขึ้น

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมดจึงสรุปได้ว่าลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีความเกี่ยวเนื่องอยู่ในส่วนของลักษณะทั้ง 3 มิติอาจะมากบ้างน้อยบ้างแต่ก็มีส่วนสำคัญของคุณลักษณะที่มีความคิดสร้างสรรค์ ผู้เขียนจึงได้สรุป ดังภาพที่ 1 ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ 3 มิติ

ภาพที่ 1 ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์

สรุป

ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ นอกเหนือจากกระบวนการสร้างสรรค์และผลผลิตสร้างสรรค์ นอกจากนี้ลักษณะบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ยังหมายถึงรวมถึงลักษณะบุคลิกภาพ และพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการคิดรวมเป็นสิ่งที่ควรมีอยู่ในตัวบุคคลเพื่อช่วยให้กระบวนการคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้นได้ ได้มีนักจิตวิทยา เวสช์เลอร์ (Weschler) ได้เน้นว่าบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเป็นผู้ที่สามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว มองประเด็นหรือปัญหาต่าง ๆ ได้หลายแง่มุม เป็นผู้ตื่นตัว อดทน อดกลั้นกับปัญหาที่เกิดขึ้น เข้าใจความสัมพันธ์กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสามารถบูรณาการองค์ประกอบต่าง ๆ เกิดเป็นรูปแบบใหม่หรือแนวทางการแก้ไขปัญหาใหม่ ส่วนเคนเนตต์ (Kenneth) ได้ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเป็นผู้เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ ออยากรู้อยากเห็นอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ชอบการค้นคว้า เชื่อมโยงความสัมพันธ์ในสิ่งต่าง ๆ จนสร้างรูปแบบและนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้ ขณะที่กิลฟอร์ด (Guilford) ได้การสร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ครอบคลุมลักษณะความว่องไวต่อปัญหา การรับรู้ที่รวดเร็ว การมองการณ์ไกล การจินตนาการ มีสมาธิจดจ่อแน่นแน่ว และมีความสามารถคิดได้หลายแง่หลายมุม และบารอน (Barron) ได้แสดงให้เห็นว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์โดยทั่วไปจะมีความพอใจในการทำงานที่มีความเสี่ยงสูงและพร้อมจะก้าวกระโดดเข้าไปทำงานที่ไม่เคยทำมาก่อนด้วยความเชื่อมั่นในการตัดสินใจและศักยภาพของตนเอง นอกจากนี้ ริค (Rieck) ได้เปรียบเทียบว่าความคิดสร้างสรรค์เปรียบเหมือนกลัมน้ำของเรหากว่าเราใช้มากเท่าไรจะยิ่งแข็งแรงแรงมากยิ่งขึ้นเท่านั้น ดังนั้นบุคคลที่คิดแก้ปัญหาด้วยแนวคิดใหม่ ทดลอง ค้นคว้า แสวงหาโอกาส แสดงว่าบุคคลนั้นได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์แล้วเพราะ “**สิ่งที่คุณกำลังทำ**” มีความสำคัญเท่ากับ “**สิ่งที่คุณเป็นอยู่**” นั่นคือ ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีลักษณะนิสัยที่แสดงให้เห็นว่าเป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะแสดงออกเมื่อได้ทำงานจากแนวคิดของนักจิตวิทยาที่กล่าวมาสามารถสรุปลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยแนวคิดทั่วไปเป็นลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 3 มิติ ด้วยกันคือ มิติด้านการคิด ได้แก่ ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ และความคิดริเริ่ม มิติด้านอารมณ์ คือ ความอยากรู้อยากเห็น ความกระตือรือร้น ความรู้สึกไวต่อปัญหา และความมีอารมณ์ขัน และมิติด้านบุคลิกภาพ คือ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความกล้าหาญ ความมุ่งมั่นพยายาม และความเป็นอิสระ

เอกสารอ้างอิง

สิทธิชัย ปลายเสมา. (2557). ระบบการเรียนรู้ร่วมกันด้วยทีมเสมือนจริงในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบภาค
วันสภาพโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะการ
ทำงานร่วมกัน.วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชภูบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
เพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ.

Cannatella, H. (2004). Embedding Creativity in Teaching and Learning. *Journal of Aesthetic Education*, 38(4), 61-62.

Csikszentmihalyi, M. (1996). *Creativity: Flow and the psychology of discovery and invention*. New York : Harper/Ccjlins.

John, W. and Adrian, M. (2011). *The Fundamentals of Advertising*. New York : Routledge.

- Isaksen, S.G., Puccio, G. J., and Treffinger, D. J., (1993). An Ecological Approach to Creativity Research ; profiling for Creative Problem Solving. *The Journal of Creative Behavior*, 27(3) 149-170.
- MacKinnon, D. W. (2005). *IPAR's Contributions to the Conceptualization and Study of Creativity. Perspectives in Creativity*. Taylor, I. A. & Getzels, J. W. (Eds.). Chicago, IL : Aldine Publishing Company.
- Guilford, J.P. (1973). Characteristics of Creativity. Illinois : Gifted Children Section.
- Rieck, D. (2009). *Do You Have These 11 Traits of Creative People?*. [Online]. form : http://educationinnovation.typepad.com/my_weblog/2011/01/11-traits-of-highly-creative-learners.html
- Samuels, S. J. (2004). *Psychology of Student Learning. Study Guide for EdPA 5114*. Minneapolis, MN : Department of Independent Study, University of Minnesota
- Vermon, G. (2013). Are Creative Employees Risky Employees. [Online]. Available form : <http://www.omegainc.com/blog/bid/180879/Are-Creative-Employees-Risky->